

Τα ιστορικά ιερά προσκυνήματα της Χαλκιδικής (β' μέρος)

/ [Αφιερώματα](#) / [Γενικά Θέματα](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Στη Χαλκιδική υπάρχουν διάσπαρτοι ιστορικοί τόποι που συνδέονται με την χριστιανική λατρεία. Το Thesstoday.gr παρουσιάζει αυτά τα σημαντικά ιστορικά ιερά προσκυνήματα, τα περισσότερα εκ των οποίων είναι επισκέψιμα και λειτουργούν αδιάκοπα εδώ και αιώνες.

Την προηγούμενη εβδομάδα παρουσιάσαμε στο α' μέρος του αφιερώματος σημαντικά προσκυνήματα. Σήμερα, ακολουθεί το δεύτερο μέρος αυτού του αφιερώματος και παρουσιάζουμε ιστορικά προσκυνήματα της Ιεράς Μητρόπολης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου.

10. ΕΡΕΙΠΙΑ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΖΕΠΚΟΥ

Στό δρόμο πηγαίνοντας από Όλυμπιάδα προς Στρατώνι αντικρίζουμε ένα γραφικότατο τοπίο, τό Ζέπκο. Ο όρμος του Ζέπκου δημιουργεί μιά όμορφη άγκαλιά. Τό δάσος πυκνό κατεβαίνει μέχρι τή θάλασσα. Ο χώρος βρίσκεται στά

όρια τῆς κοινότητας Στρατονίκης. Ἐκεῖ στό πλατανόδασος ἔχει δημιουργηθεῖ ἑνοριακή Κατασκήνωση, στήν ὁποία πηγαίνουν τό καλοκαίρι οἱ κάτοικοι τῆς Ἐνορίας Ἁγίου Νικολάου Στρατονίκης.

Μέσα στά ὅρια τῆς Κατασκήνωσης μπορούμε νά δοῦμε τά ἐρείπια μιᾶς παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς. Ὁ ρέκτης ἐκπαιδευτικός κ. Μιχ. Καρτσιώτης πῆρε τήν πρωτοβουλία γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ χώρου. Καθάρισε τό χῶρο καί ἔβαλε ἑνδεικτικές κολόνες στίς τέσσερις γωνίες τοῦ Ναοῦ. Τά ὅρια τοῦ Ναοῦ ξεχωρίζουν καί στή θέση τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ὑπάρχει προσκυνητάρι, στό ὁποῖο παλαιότερα τελεῖτο Θεία Λειτουργία τῆς Ἁγίας Μαρίας.

Πληροφορίες στό τηλέφωνο τῆς Ἐνορίας 2376041410

11. ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

Μόλις βγαίνουμε ἀπό τόν οἰκισμό τῆς Ἱερισσοῦ, φεύγοντας πρός Οὐρανούπολη, ἀντικρίζουμε δεξιά μας στούς λόφους τά ἐρείπια τοῦ κάστρου τῆς ἀρχαίας Ἀκάνθου. Ἐκεῖ ἐπάνω ἡ ἀρχαιολογική ὑπηρεσία ἔχει ἀνασκάψει Βυζαντινό Ναό τοῦ 9ου αἰ. Τό 883 ἐγκαθίσταται ὁ Ἰωάννης ὁ Κολοβός καί κτίζει τήν ὁμώνυμη Μονή του.

Για τόν Ίωάννη Κολοβό μαθαίνουμε από τό βίο του Όσίου Εύθυμίου του Νέου (898). Πρόκειται για μία σημαντική καί ισχυρή προσωπικότητα του τέλους του 9ου αί., τόν σεβόταν καί ὁ Αὐτοκράτορας Βασίλειος Α΄ ὁ Μακεδών (883). Ἦταν προστάτης τῶν μοναχῶν του Ἄθω, τούς ὁποίους ὑπεστήριζε.

Ἡ μονή Κολοβοῦ εἶναι ἀπό τά πρῶτα ὀργανωμένα μοναστήρια στή Χαλκιδική. Εἶναι ἀρχαιότερη ἀπό τά μοναστήρια του Ἁγίου Όρους κατά ἓνα περίπου αἶώνα. Ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο, ἰδίως στά τέλη του 9ου καί στίς ἀρχές του 10ου αἰ., στήν ἀνάπτυξη τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας καί ἀνακηρύχθηκε αὐτοκρατορικό Μοναστήρι. Εἶχε μεγάλη περιουσία ἀπό τήν συγχώνευση πολλῶν Μονῶν τῆς Βόρειας Χαλκιδικῆς. Ἀπό τό 980 γίνεται μετόχι τῆς Μονῆς Ἰβήρων. Τό 1329 ἦταν ἤδη σέ ἐρειπιώδη κατάσταση. Ἐρχόμενοι στήν Ἱερισσό ἀπό τό Στρατῶνι συναντᾶμε τόν Πύργο τῆς Κρούνας του 13ου αἰ.

12. ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΡΕΝΤΙΝΑΣ

Μετά ἀπό τόν Ναό τῆς Ἁγίας Μαρίνας, στήν εἴσοδο τῶν στενῶν τῆς Ρεντίνας, τά λεγόμενα Μακεδονικά Τέμπε, βλέπουμε δεξιά μας τό κάστρο τῆς ἀρχαίας πόλης τῆς Ἀρέθουσας, πού κατοικήθηκε ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι τό 16ο αἰ.

Ἡ πόλη κατοικήθηκε τόν 7ο αἰ. ἀπό Χαλκιδεῖς ἀποίκους. Ὁ Περικλῆς ἔστειλε 2.000 Ἀθηναίους ἐποίκους, γιατί ὑπῆρχε ἄφθονη ξυλεία καί μεταλλεύματα. Στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. συνδέθηκε μέ τήν Ἀθηναϊκή Συμμαχία. Ἔχασε τήν αὐτονομία της, ὅταν κυριεύθηκε ἀπό τόν Φίλιππο Β΄. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει τόν βασιλιά Ἀρχέλαο, πού φιλοξενοῦσε τόν ἀρχαῖο τραγικό ποιητή Εὐριπίδη. Δυστυχῶς ὁ μέγας ποιητής τό 407 π.Χ. κατασπαράχθηκε ἀπό σκυλιά. Ἐκεῖ καί ἐνταφιάσθηκε. Περιηγητές ἀναφέρουν τή θέση τοῦ τάφου τοῦ Εὐρυπίδη, ὡς *mutatio Peripidi*. Ἡ πόλη ἦταν κέντρο Ὀρφικῶν μυστηρίων. Στήν περιοχή τῆς Ἀρέθουσας ἵδρυσε ὁ Ἀριστοτέλης τήν περίφημη Σχολή του, ὅπου ἀργότερα ἡ Ὀλυμπιάδα ἐμπιστεύθηκε τήν ἀνατροφή καί τήν ἐκπαίδευση τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μακριά ἀπό τούς κινδύνους τοῦ παλατιοῦ τῆς Πέλλας.

Ἡ ἀρχαία Ἀρέθουσα ἀναφέρεται ἀπό τό Θουκιδίδη, ὅταν πέρασε ἀπ' ἐδῶ ὁ στρατηγός Βρασίδης. Στά πρωτοχριστιανικά χρόνια μαρτύρησε ὁ Ἅγιος Μᾶρκος, Ἐπίσκοπος Ἀρεθουσίων, πού ἐορτάζεται στήν Ἑνορία τοῦ Μοδίου στίς 29 Μαρτίου. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανός ἔκτισε ἰσχυρό κάστρο στίς ἀρχές τοῦ 6ου αἰ. Ἐκεῖ σῶζονται κατάλοιπα βυζαντινοῦ οἰκισμοῦ ἀπό τόν 4ο μέχρι τόν 16ο αἰ. Σῶζεται ἐπίσης μέρος ἑνός Βυζαντινοῦ Ναοῦ.

Τά μέσα τοῦ 10ου αἰ. γίνεται ἡ ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς «Λητῆς καί Ρεντίνης», πού ὑπαγόταν στήν Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Ἡ νέα ἐπαναδραστηριοποίηση τοῦ

οίκισμοῦ ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τήν ἵδρυση Βασιλικῆς, πύργων, κιστερνῶν καί ἀπό τά ἄφθονα νομίσματα τῆς ἐποχῆς πού βέθηκαν ἐκεῖ.

Ἡ ἀναγέννηση τῶν Παλαιολόγων 13ο-15ο αἰ. ἔχει ἀντίκτυπο καί στήν Ρεντίνα πού ἦταν ἡ πρωτεύουσα τοῦ ὁμώνυμου Κατεπανίκιου. Ἐπισκευάζονται τά τεῖχη καί κτίζεται Ναός σέ σχῆμα ἐλεύθερου Σταυροῦ, μέ ἀξιόλογα κεραμοπλαστικά κοσμήματα στήν τοιχοποιία του.

Στά χρόνια τῶν Τούρκων ὀνομαζόταν Μασλάρ, δηλ. τόπος μέ ὠραῖα καί πολλά νερά.

Γιά νά ἐπισκεφθεῖ κανεῖς τό Κάστρο τῆς ἀρχαίας Ἀρέθουσας θά βρεῖ τά κλειδιά στό καφενεῖο τῆς Ρεντίνας.

Τηλέφωνο Ἐνορίας Βαρβάρας 2372051232

13. BYZANTINΗ ΜΟΝΗ ΖΥΓΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗΣ

Ἐνα χιλιόμετρο ἀπό τήν Οὐρανούπολη καί σέ ἀπόσταση 40 μ. ἀπό τά σύνορα τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔχει ἀνασκαφεῖ ἡ Βυζαντινὴ Μονὴ τοῦ Ζυγοῦ ἀρχῶν τοῦ 9ου αἰ. Ἡ Μονὴ Ζυγοῦ ἀναφέρεται γιά πρώτη φορά τό 942. Ἰδρυτῆς τῆς ἦταν ὁ μοναχός Νίκων καί ἦταν ἀφιερωμένη στόν Προφήτη Ἡλία. Ἀναφέρεται ὅτι τό 958 ἔρχεται ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης στή Μονή καί ὑποτάσσεται σέ γέροντα ἀσκητή.

Ἡ Μονὴ Ζυγοῦ ἦταν ἓνα ἀπό τά σημαντικότερα ἀγιορείτικα μοναστήρια τοῦ 11 αἰ. καί ἔπαιζε σπουδαῖο ρόλο στήν διευθέτηση τῶν θεμάτων τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Τό 1199 γίνεται μετόχι τῆς Μονῆς Χιλανδαρίου. Τό 1206 στή Μονή ἐγκαθίσταται Φράγκος ἄρχοντας, πού μέ τούς στρατιῶτες του λεηλατεῖ τόν Ἄθωνα. Ἀπομακρύνθηκε μέ παρέμβαση τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης. Γι' αὐτό τό λόγο λέγεται μέχρι σήμερα «Φραγκόκαστρο».

Ἡ 10ῃ Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων ἔχει ξεκινήσει ἀνασκαφές καί ἀναστηλωτικές ἐργασίες στή Μονή. Ὁ ἐπισκέπης μπορεῖ νά δεῖ, ὅσα ἔχουν ἔλθει στό φῶς ἀπό τίς ἀνασκαφές, τό τεῖχος, τό Καθολικό, τήν Τράπεζα, τά κελλιά, καί ἄλλους βοηθητικούς χώρους. Βλέποντας κανεῖς τήν ἀναστηλωμένη Μονή Ζυγοῦ πέρνει μιά ἰδέα, πῶς ἦταν τά μοναστήρια τόν 10 αἰ. καί πῶς περίπου εἶναι τά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους σήμερα.

Μολυβδόβουλα τοῦ 10ου αἰ., γυάλινα κανδήλια τοῦ 12ου αἰ., νομίσματα τοῦ 11ου καί 12ου αἰ., ἐφυσωμένα κεραμικά, μετάλλια κ. ἄ. ἐκτίθενται στό Μουσεῖο τοῦ Πύργου τῆς Οὐρανούπολης.

14. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΠΥΡΓΟΣ ΓΟΜΑΤΙΟΥ

Κοντά στό παλιό χωριό τοῦ Γοματίου ὑπάρχει ὁ Βυζαντινός Πύργος τῆς Μονῆς τοῦ Γομάτου 8ου-9ου αἰ. καί Παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. Κατά μία πληροφορία στή Μονή τοῦ Γομάτου ἦταν ἡ Καθέδρα τῶν Γερόντων, ὅπου συγκεντρώνονταν οἱ πατέρες τῶν Μοναστηριῶν τοῦ Ἄθω καί τῆς περιοχῆς. Ἡ Μονή ἦταν ἀφιερωμένη στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Ἡ Μονή Γομάτου πρέπει νά βρισκόταν μέσα ἢ κοντά σ' ἕνα οἰκισμό, πού λεγόταν Καμένα. Ἐμφανίζεται στήν ἱστορία τοῦ χώρου τῆς Ἱερισσοῦ τό 942 μέ ἡγούμενο τό Γρηγόριο. Εἶναι γνωστή μέ δύο ὀνόματα, τοῦ Γομάτου ἢ τοῦ Ὀρφανοῦ. Ἡ ἐπωνυμία Ὀρφανοῦ ἴσως σχετίζεται μέ τόν κτίτορα τῆς Μονῆς. Ἀπό τόν 12ο αἰώνα καί μετὰ

δέν έχουμε κανένα γνωστό στοιχείο γι' αυτήν. Κοντά στον Πύργο βρίσκεται τό παλιό χωριό τοῦ Γοματίου. Πάνω στον χωματόδρομο πρὸς Μεγάλη Παναγία, βρίσκεται τό παλιό Μετόχι τῆς Μονῆς Ξηροποτάμου πρὸς τιμὴν τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων. Σώζεται μόνο τό μονότρουλλο Ἁγιορείτικο Παρεκκλήσιο, μᾶλλον κτίσμα τοῦ 19ου αἰ.

15. ΜΕΤΟΧΙ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΧΙΛΙΑΝΔΑΡΙΟΥ

Στά 5 περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ τό Στρατῶνι πηγαίνοντας πρὸς Ἱερισσό μετὰ ἀπὸ τὴν γέφυρα τοῦ Κοκκινόλακου στά δέξιά μας μέσα σέ καταπράσινο τοπίο βρίσκεται τό Μετόχι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, πού ὑπάγεται στή Μονή Χιλιανδαρίου.

Στήν κορυφή ενός ύπερυψωμένου βράχου βρίσκεται κτισμένο τό μονόχωρο Βυζαντινό Παρεκκλήσιο τοῦ Μετοχίου καί γύρω οἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ Μετοχίου, κελλιά, ξυλουργεῖα, τεχνητή λίμνη μέ ἰχθυοτροφεῖο, καί ωραιότατο ὑπαίθριο ἄρχονταρίκι, ὅπου κανεῖς μπορεῖ νά γευθεῖ τή φιλοξενία τῶν πατέρων. Ἐκεῖ ὑπάρχει περίπτερο μέ πολλά βιβλία στή Σερβική γλῶσσα καί εἶδη εὐλαβείας. Ἀξίζει κανεῖς νά τό ἐπισκεφθεῖ, νά προσκυνήσει καί νά ἀπολαύσει τή φιλοξενία καί τή δροσιά.

16. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΠΗΛΛΑΙΩΤΙΣΣΑΣ ΣΤΑΓΕΙΡΩΝ

Στά Βυζαντινά χρόνια ἦταν μικρή Μονή ἀφιερωμένη στό Γενέσιο τῆς Θεοτόκου. Ἡ περιοχή τότε ὀνομαζόταν Σιδηροκαύσια. Ὁ Αὐτοκράτορας Ἄνδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος τό 1292 παραχώρησε τό Μονύδριο τῆς Σπηλαιωτίσσης στή Μονή Βατοπεδίου. Σήμερα εἶναι Παρεκκλήσιο τοῦ Ἐνοριακοῦ Ναοῦ Γενεσίου Θεοτόκου Σταγείρων, λαξευμένο μέσα σέ βράχο καί σέ ἀπόσταση 200 μέτρων ἀπό τόν οἰκισμό.

Τό περιβάλλον είναι ωραιότατο. Σκιάζεται από πελώρια πλατάνια και έχει καταληκτική θέα προς τόν Άθωνα. Πηγαίνοντας κανείς εκεί μπορεί νά έπισκεφθεΐ τόν παλαιό Ναό τής Παναγίας τών Σταγείρων καθώς και τό πάρκο του Άριστοτέλη, όπου ο άνδριάντας του μεγάλου φιλοσόφου.

17. ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

Στή διαδρομή Στρατονίκης και Όλυμπιάδος βρίσκεται ένα μικρό Μοναστήρι, ο Άγιος Νικόλαος του Βουνου. Έορτάζει στις 20 Μαΐου, ημέρα ανακομιδής λειψάνων του Άγιου Νικολάου. Κάτω από τά θεμέλια του μοναστηριου αυτού υπάρχουν έρείπια του άσκητηριου τής Άσπρης Έκκλησίας. Τό μικρό Μοναστήρι τής Άσπρης Έκκλησίας αναφέρεται σε έγγραφο του 1285 επί αυτοκράτορος Άνδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου.

Πηγές - πληροφορίες: Ιερά Μητρόπολη Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου

thesstoday.gr